

Załącznik do Uchwały nr PR.0007.77.2013
Rady Miasta Ruda Śląska
z dnia 25.04.2013 r.

Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii

dla Miasta Ruda Śląska na lata 2013 - 2014

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	str. 3
Podstawowe definicje	str. 5
Skala problemu narkomanii w Polsce oraz szkody związane z używaniem narkotyków.....	str. 6
Zasoby instytucjonalne - realizatorzy.....	str.10
Diagnoza problemów narkomanii i innych zagrożeń społecznych dla miasta Ruda Śląska...	str.11
Cele programu	str.22
Cele strategiczne programu.....	str.22
Cele szczegółowe programu.....	str.22
Zadania programu.....	str.23
Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, zagrożonych uzależnieniem, oraz członków ich rodzin.....	str.23
Udzielanie rodzinom, w których występuje problem narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej.....	str.24
Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo - rekreacyjnych dla uczniów a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych oraz socjoterapeutycznych.....	str.25
Wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów narkomanii.....	str.26
Pomoc społeczna osobom uzależnionym oraz ich rodzinom.....	str.27
Postanowienia końcowe.....	str.28

Wprowadzenie

Narkomania jest problemem społecznym, stanowiącym wyzwanie cywilizacyjne o zasięgu globalnym. Ogranicza możliwości rozwojowe krajów biednych, pochłania nieproporcjonalnie wielkie środki w krajach najbogatszych. Nie jest ani zjawiskiem nowym, ani jednowymiarowym. Z punktu widzenia medycyny, narkomania jest problemem zdrowotnym, niesie bowiem za sobą poważne ryzyko dla zdrowia publicznego, szczególnie w kontekście chorób infekcyjnych (HIV, żółtaczka, gruźlica, choroby weneryczne). Ryzyko zgonów wśród narkomanów jest kilkakrotnie wyższe niż w generalnej populacji porównywalnej wiekowo. Narkomania jest często związana z wieloma innymi problemami społecznymi, takimi jak ubóstwo, bezrobocie, bezdomność, prostytutka, przestępczość, itp. Na szczeblu lokalnym można zatem doszukiwać się problemu dotyczącego uzależnień niekoniecznie w podobnej skali wielkości jak na terenie województwa czy też kraju. Prowadzenie badań na terenie gminy jest ważne, gdyż trafniej można określić przyczynę problemu, jego skalę czy też stan wiedzy młodego pokolenia.

W związku z powyższym działania w zakresie przeciwdziałania narkomanii, podobnie jak w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, powinny być przedmiotem szczególnej troski ze strony organów administracji rządowej i samorządowej.

Podstawę prawną przeciwdziałania narkomanii, stanowi ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. z 2012 roku, poz. 124, z późn. zm.). Ustawa ta określa kierunek polityki państwa wobec narkomanii. Kompleksowo reguluje zagadnienia związane z problematyką ograniczania popytu jak i podaży narkotyków, określa zagadnienia dotyczące postępowania z osobami uzależnionymi, wskazuje zadania z tego zakresu oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację, określa również źródła finansowania tych zadań. Ustawa nakłada na gminy obowiązek prowadzenia działań związanych z przeciwdziałaniem narkomanii oraz integracją społeczną osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, które swoim zakresem obejmują:

- działalność wychowawczą,
- edukacyjną,
- informacyjną i zapobiegawczą,
- leczenie i rehabilitację,
- reintegrację osób uzależnionych,
- ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych.

Miasto Ruda Śląska w celu monitorowania zjawiska narkomanii i podejmowania stosownych działań w tym zakresie, opracowuje co dwa lata Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii.

Dokumentami krajowymi, z których realizacją koresponduje realizacja Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii są między innymi:

- Narodowy Program Zdrowia na lata 2007-2015,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego,

- Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV,
- Narodowy Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego GAMBIT 2005,
- Program Przeciwdziałania Narkomanii w województwie śląskim na lata 2011-2016,
- Strategia Polityki Społecznej województwa śląskiego w latach 2006-2020,
- Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Ruda Śląska na lata 2003-2015,
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2013.

Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii oparty jest na uznaniu, że przeciwdziałanie narkomanii stanowi niezbędny warunek moralnego i materialnego dobra narodu, w tym szczególnie tej jego części, którą stanowi społeczność lokalna Miasta Ruda Śląska. Stanowi prawną podstawę podejmowanych działań oraz część Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Ruda Śląska na lata 2003-2015.

Realizacją działań określonych w Miejskim Programie Przeciwdziałania Narkomanii koordynuje Pełnomocnik Prezydenta Miasta ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii.

Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2013 - 2014 zawiera zadania zawarte w ustawie a które będą realizowane w oparciu o diagnozę, dane uzyskane z Sądu Rejonowego, Prokuratury Rejonowej, Policji i Straży Miejskiej oraz posiadane zasoby służące rozwiązywaniu i przeciwdziałaniu narkomanii. Działania te realizowane są przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej a skierowane są do wszystkich mieszkańców naszego Miasta i obejmują w szczególności:

- a) zwiększenie świadomości społecznej wobec problemów związanych z sięganiem po narkotyki,
- b) wsparcie placówek oświatowych i innych instytucji o podobnym charakterze działań profilaktycznych,
- c) podnoszenie kwalifikacji pedagogów, psychologów szkolnych i nauczycieli w zakresie strategii rozwiązywania problemów narkotykowych,
- d) wsparcie rodzin zagrożonych narkomanią,
- e) edukacja różnych środowisk zawodowych w rozpoznawaniu i wczesnej interwencji wobec problemów narkotykowych,
- f) gromadzenie informacji dotyczących problemów narkotykowych w gminie,
- g) społeczną edukację środowiska lokalnego poprzez współdziałanie we wspieraniu i propagowaniu ogólnopolskich kampanii.

Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii może być modyfikowany w przypadku uzasadnionych potrzeb związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem narkomanii, uchwałami Rady Miasta Ruda Śląska.

Podstawowe definicje

Narkotyki są substancjami psychoaktywnymi, które po dotarciu do mózgu, pobudzają jego ośrodki, wpływając tym samym na procesy psychiczne człowieka (np. spostrzeganie, myślenie, emocje), prowadzą do zmiany stanów świadomości, działając na człowieka zmieniają jego samopoczucie i odbiór otaczającej rzeczywistości. Narkotyk jest to substancja powodująca zniesienie bólu, euforię, oszołomienie, której częste stosowanie prowadzi do narkomanii. W mowie potocznej określa się tym terminem każdy nielegalny środek psychoaktywny używany do celów niemedycejskich, niezależnie od jego właściwości farmakologicznych i kierunku działania.

Narkomania - stałe lub okresowe używanie w celach innych niż medyczne środków odurzających lub substancji psychotropowych albo środków zastępczych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich.

Nadużywanie środków psychoaktywnych oznacza nieuzasadnione przyjmowanie środka psychoaktywnego w nadmiernych ilościach oraz w nieodpowiednim czasie. Przyjmowanie może mieć charakter jednorazowy lub wielokrotny. Wiąże się ono z wystąpieniem zaburzeń somatycznych i psychicznych, zakłócających lub uniemożliwiających prawidłowe funkcjonowanie społeczne i prowadzi do uzależnienia się od przyjmowanego środka.

Ostre zatrucie (intoksykacja) powodowane jest zażyciem substancji psychoaktywnej, któremu towarzyszą różne zaburzenia w układzie oddechowym, krążenia, pokarmowym. Pojawiają się także zaburzenia procesów poznawczych, spostrzegania, przeżywania emocji i zachowania. Objawy zatrucia zależą od wielkości dawki, rodzaju zażytej substancji i predyspozycji osobniczych, związanych z ogólnym stanem zdrowia, stanem psychicznym, tolerancją na dany środek. Niekiedy małe dawki danego środka mogą powodować silne efekty, bądź też mogą dawać nietypowe rezultaty. W niektórych przypadkach może dojść do zagrożenia życia lub do zgonu.

Formy zażywania substancji psychoaktywnych:

- zażywanie eksperymentalne,
- zażywanie rekreacyjne,
- zażywanie okolicznościowo - sytuacyjne,
- zażywanie intensywne,
- zażywanie przymusowe.

Zmiana tolerancji środka psychoaktywnego jest spowodowana powtarzającym się zażywaniem danego środka. Jest to wzrost odporności organizmu na jego działanie. Polega to na tym, że dotychczas przyjmowane dawki okazują się niewystarczające do osiągnięcia oczekiwanego efektu. Najczęściej jest to wzrost tolerancji, czyli im dłużej się stosuje jakiś środek, tym większych dawek potrzeba do osiągnięcia tego samego efektu. Czasami jednak może wystąpić zjawisko odwróconej tolerancji. Występuje ono wówczas, gdy dochodzi do nadwrażliwości na daną substancję i polega na tym, że osiągnięcie efektu następuje przy mniejszych dawkach.

Skala problemu narkomanii w Polsce oraz szkody związane z używaniem narkotyków

Transformacja ustrojowa w Polsce przyniosła ze sobą nie tylko zmiany prawne i gospodarcze, ale także nowe normy, wartości i wzorce zachowań. Procesowi temu nie towarzyszyło pojawianie się nowych, znaczących autorytetów osobowych i instytucjonalnych. Wzrosły swobody obywatelskie, zmniejszyła się natomiast skuteczność instytucji kontroli społecznej.

Rozluźnieniu uległy relacje wewnątrzrodzinne, pogorszyła się kondycja polskiej rodziny i dorosłych, wypełniających role rodziców i wychowawców. Nowe warunki zmusiły społeczeństwo do zmiany stylu życia, sprawiły, że od młodzieży oczekuje się niemal perfekcyjnego samosterowania oraz „przyspieszonej dorosłości”. Niski standard materialny niektórych rodzin, spowodował wykreowanie się grupy młodzieży tzw. „gorszego startu, społeczną marginalizację części dzieci i młodzieży”. Jedną z najpoważniejszych kwestii społecznych, przed którą stanęły instytucje zajmujące się wychowaniem i edukacją, a także osoby kreujące politykę w państwie, jest używanie przez młodzież alkoholu i innych substancji psychoaktywnych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia ludzi młodych, szanse na sukces na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym. Badania pokazują, że w latach 90 mieliśmy w Polsce do czynienia ze znacznym wzrostem rozmiarów problemu używania narkotyków. Szybko rosnące rozpowszechnienie eksperymentalnego i okazjonalnego używania substancji nielegalnych wśród młodzieży. Wzrost rozmiarów zjawiska używania narkotyków jak również narkomanii, rozumianej jako uzależnienie bądź używanie problemowe, zbliżył nasz kraj do poziomu krajów Zachodniej Europy. Do niepokojących zjawisk dołączyło także nasilanie się przemocy rówieśniczej oraz zachowań agresywnych wśród młodzieży szkolnej.

Wobec nasilających się problemów, pod auspicjami Rady Europy w 1995 roku uruchomiony został wielki europejski program badawczy obejmujący ponad 30 krajów naszego kontynentu (w tym Polskę), dotyczący monitorowania zjawisk związanych z piciem alkoholu, zażywaniem narkotyków, paleniem tytoniu oraz zachowaniami prozdrowotnymi młodzieży. W 2011 r. zrealizowano kolejną, piątą już ogólnopolską edycję badań ESPAD.

W opinii społecznej narkoman to przede wszystkim osoba chora, nieszczęśliwa, mająca zły wpływ na swoje otoczenie, a także człowiek, któremu nie powiodło się w życiu. W opinii mieszkańców województwa śląskiego najlepszym sposobem postępowania z narkomanami jest ich leczenie. Aż 98 % mieszkańców uważa, że narkomanów trzeba leczyć, zaś prawie 7 na 10 osób uważa, że osoby uzależnione powinny zostać otoczone opieką. Niemal połowa badanych to zwolennicy izolowania narkomanów od reszty społeczeństwa (należy jednak tutaj zaznaczyć, że ten sposób postępowania nie wyklucza ani leczenia, ani niesienia pomocy osobom uzależnionym). W najmniejszym stopniu podzielany jest pogląd, że narkomanów należy pozostawić samym sobie lub dawać im narkotyki.

Czynnik dostępności do narkotyków jest w obecnych czasach czynnikiem bardziej decydującym o inicjacji stosowania środków psychoaktywnych niż czynnik wewnętrznej potrzeby

ludzkiej. Dostępność może mieć charakter finansowy (czy substancja jest osiągalna ekonomicznie, odległość do punktów sprzedaży, gęstość sieci dilerów), kulturowy (np. zwyczaje lokalne, sposób traktowania substancji, przekazy rodzinne, obecność reklamy, wartości religijne) i prawny. Warto nadmienić, że dostępność kulturowa jest bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na podejmowanie zachowań ryzykownych. Jeśli w środowisku, w którym się przebywa nie ma dezaprobaty do sięgania po substancje psychoaktywne, a ich zażywanie jest normalne i powszechne, wówczas dostępność kulturowa ryzykownych zachowań jest znaczna.

Badania przeprowadzone w 2007 roku wśród problemowych użytkowników substancji psychoaktywnych wykazały, że narkomani w województwie śląskim w zasadzie nie mają problemów w dostępie do narkotyków. Każdy z nich ma kontakty w środowisku dostawców. Jeśli dysponuje się gotówką, kupno narkotyku nie stanowi żadnej trudności. Narkotyki można zamówić na telefon lub kupić u ulicznych sprzedawców. Większość narkomanów korzysta ze stałego dealera. Umożliwia to nie tylko stałą podaż, ale także stanowi minimalną gwarancję jakości. Rynek substancji nielegalnych obsługiwany jest nie tylko przez dealerów zajmujących się stale tym procederem. Często sami użytkownicy narkotyków pełnią czasowo tę rolę. Z wypowiedzi narkomanów wynika, że wielu z nich zapewnia innym użytkownikom narkotyki i czasem dzieje się to nie bezinteresownie. Takie sporadyczne „dealowanie” grozi wejściem na stałe w struktury dystrybucji narkotyków, czego zwykle nie udaje się przerwać bez konsekwencji.

Zdecydowana większość narkotyków to substancje, których posiadanie, produkcja i handel nimi jest w Polsce zakazany. Niestosowanie się do tego zakazu grozi różnego rodzaju karami, włącznie z pozbawieniem wolności do lat 8. Istnieją też substancje, które nie są narkotykami w pełnym tego słowa znaczeniu. Spełniają inne funkcje w naszym świecie, kulturze i technice a tylko zostały zaadoptowane i są używane w celach odurzania się. Jako przykład podać można kleje i rozpuszczalniki. Tak więc nie jesteśmy w stanie wyeliminować ich z naszego życia a w badaniach młodzi ludzie deklarują łatwość i dostępność owych substancji na oficjalnym bądź na czarnym rynku. Model brania narkotyków oraz ich rodzaj zmienia się. W latach 80. i 90. ubiegłego wieku preferowano „polską heroinę”, potem amfetaminę, w obecnych czasach bardziej popularna jest marihuana. Na początku XXI wieku zaobserwowano spadek spożycia większości substancji psychoaktywnych przez młodzież, ale badania ESPAD z 2011 roku pokazują tendencję wzrostową. Bardzo ważną rolę odgrywają tutaj zmiany kulturowe obecne w naszym kraju od kilku lat. Jednym z istotnych czynników jest społeczne przyzwolenie na palenie marihuany. „Ujawnianie się” wielu sławnych i lubianych ludzi, którzy deklarują używanie marihuany ma istotny wpływ na zwiększenie popularności tego narkotyku, a co za tym idzie jego spożycia.

Przejście dziecka ze szkoły podstawowej do gimnazjum to moment kiedy jest ono najbardziej narażone na kontakt z narkotykami. Zmiana środowiska szkolnego w połączeniu z problemami wynikającymi z buntu i zmiany wartości, które towarzyszą temu wiekowi powoduje, że pewna grupa uczniów szuka sposobu na rozładowanie powstałego stresu za pomocą środków psychoaktywnych.

Duży wzrost spożycia marihuany w ciągu ostatnich lat jest zjawiskiem niepokojącym i wartym monitorowania. Wynika on ze zmian społecznych w naszym kraju. Marihuana

w świadomości młodych ludzi jest postrzegana bardziej jako używka niż narkotyk i znalazła miejsce na półce obok papierosów a nie innych narkotyków, gdzie być powinna. Powszechnie dzieli się narkotyki na „miękkie” i „twarde”, marihuanę traktując jako ten pierwszy. Narosło wokół niej mnóstwo nieprawdziwych mitów, które czynią ją bezpieczniejszą niż jest w rzeczywistości.

Kolejną grupą substancji psychoaktywnych, którą używają uczniowie są dopalacze. Bardzo głośna medialna „nagonka” na proceder handlu dopalaczami w naszym kraju przyniósł w efekcie zamknięcie sklepów i pewne regulacje prawne utrudniające obrót tymi substancjami. Wielu ludzi uważa, że sprawa została definitywnie rozwiązana. Badania pokazują, że tak nie jest. Faktycznie zamknięcie sklepów spowodowało spadek używania dopalaczy, ale nie wyeliminowało go. W bardzo łatwy sposób można je nabyć w sklepach internetowych, które mają swoją siedzibę za naszą południową granicą, gdzie dopalacze są legalne.

Kolejną sferą, której poznanie może nam pomóc w zmniejszeniu rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych przez młodzież jest poznanie okoliczności, w jakich dochodzi do kontaktu z narkotykami. Najczęściej po narkotyki uczniowie sięgają u kolegi lub koleżanki (11,5% głosów), na drugim miejscu na różnego rodzaju imprezach (9,5% głosów). Na miejscu trzecim znajduje się dom ucznia (8% głosów). Wyniki tego pytania pokazują, że dla młodych ludzi branie narkotyków na początku nie jest głównym i jedynym celem. Dla nich liczą się relacje z rówieśnikami i akceptacja przez grono znajomych. Narkotyki mają tylko to ułatwić i pomóc osobie biorącej na przykład rozluźnić się, zwiększyć poczucie własnej wartości bądź zaimponować rówieśnikom. Narkotyki nie są celem tylko środkiem do osiągnięcia celu.

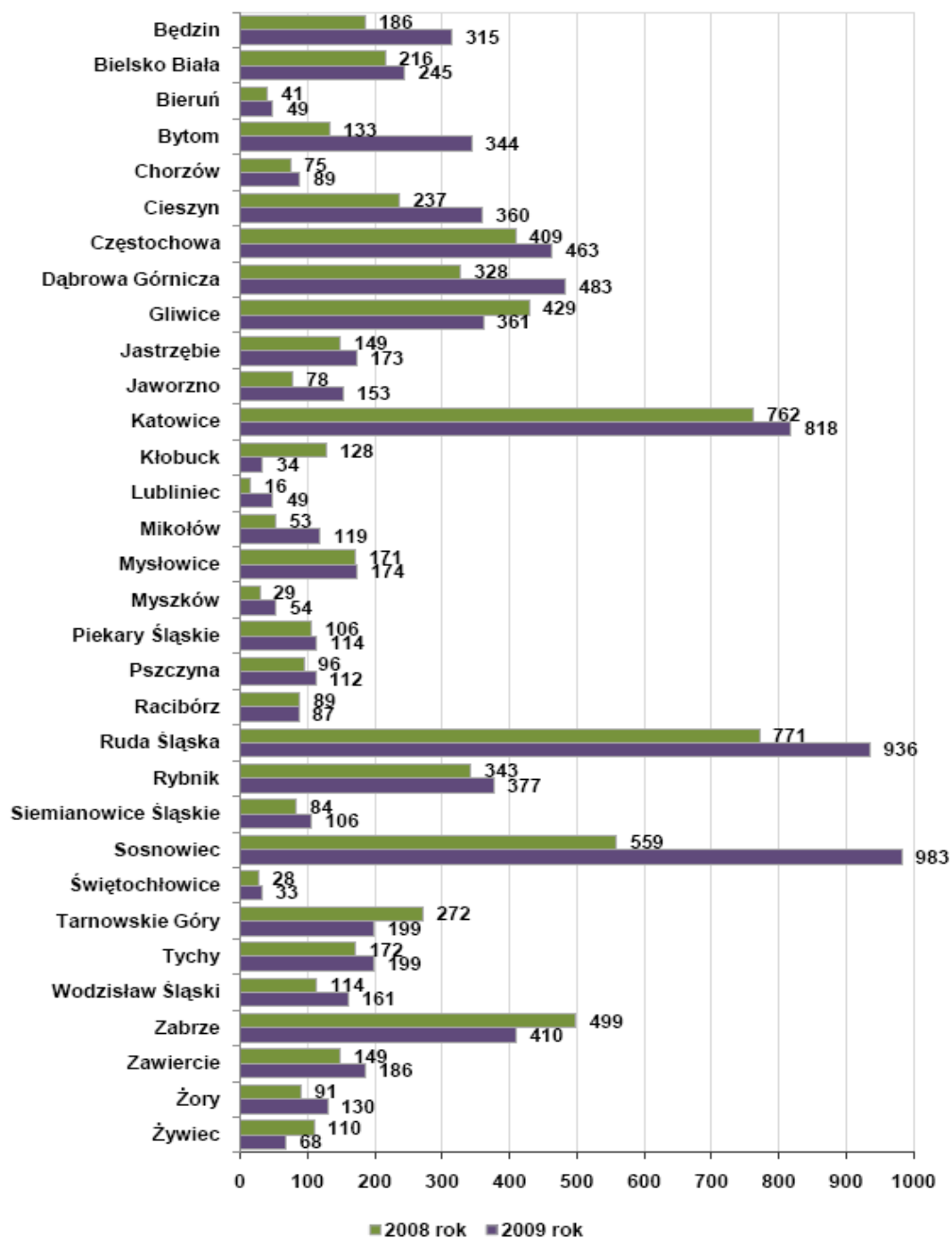
Eksperymentowanie młodzieży z narkotykami czy dopalaczami ma także związek z reakcją otoczenia. Brak świadomości rodziców, co robi ich dziecko - w omawianej sytuacji brak świadomości używania przez nie substancji odurzających, prowadzi do niemej akceptacji. Raporty ESPAD wykazują, że w Polsce uzależniony od narkotyków młody człowiek potrafi kryć ten fakt przed rodzicami od 1,5 roku do około 2 lat.

Problemy uzależnienia od wszelakiego rodzaju używek oraz ich skala w każdej grupie społecznej oraz społecznościach lokalnych, są istotnym wskaźnikiem ich dezorganizacji. Używanie substancji psychoaktywnych powoduje wiele szkód społecznych.

Wykres poniżej przedstawia, jak Miasto Ruda Śląska wygląda na tle innych miast województwa śląskiego w kwestii przestępstw Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii.

Wykres 1 Liczba przestępstw z Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii

Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w województwie śląskim w latach 2008 – 2009 według miejscowości

Źródło: Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach

1. Zasoby instytucjonalne - realizatorzy Programu.

Ruda Śląska posiada szereg podmiotów, które oferują specjalistyczną pomoc z zakresu rozwiązywania problemów uzależnień od narkotyków. Do podmiotów służących bezpośrednio i pośrednio rozwiązywaniu problemów uzależnień od narkotyków oraz pomocy rodzinom dysfunkcyjnym należą:

- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
Ruda Śląska-Nowy Bytom ul. J. Markowej 20,
- **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Rudzie Śląskiej**
Ruda Śląska- Nowy Bytom ul. J. Markowej 20,
- **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**
Ruda Śląska- Nowy Bytom ul. J. Markowej 22,
- **Ośrodek Terapii Uzależnień i Pomocy Psychologicznej SP ZOZ**
Ruda Śląska 1 ul. Ballestremów 16,
- **Ośrodek Interwencji Kryzysowej**
Ruda Śląska 1 ul. Ballestremów 16,
- **Ośrodek Pomocy Dzieciom i Rodzinie**
Ruda Śląska- Bykowina ul. Plebiscytowa 12,
- **Komenda Miejskiej Policji**
Ruda Śląska- Nowy Bytom ul. gen. Hallera 9,
- **Straż Miejska**
Ruda Śląska- Nowy Bytom ul. gen. Hallera 61,
- **Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Ruda Śląska**
Ruda Śląska- Nowy Bytom Plac Jana Pawła II 6
- **Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej**
- **Świetlice socjoterapeutyczne**
- **Świetlice środowiskowe**
- **Caritas**
- **Pedagodzy szkolni wyspecjalizowani w zakresie profilaktyki uzależnień dla dzieci i młodzieży**
- **Organizacje pozarządowe.**

Ponadto Miasto korzysta z następujących zasobów:

- **Powiatowy Urząd Pracy**
- **Rudzkie Kościoły Katolickie i inne związki wyznaniowe**
- **Domy Pomocy Społecznej.**

2. Diagnoza problemów narkomanii i innych zagrożeń społecznych dla miasta Ruda Śląska

Podstawą opracowania Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2013 - 2014 jest:

- a) raport z badań „Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie Rudy Śląskiej”, przeprowadzonych w 2011 roku przez Instytut Psychologii Zdrowia, Polskiego Towarzystwa Psychologicznego w Warszawie,
- b) raport z „Monitoringu funduszu korkowego w mieście Ruda Śląska”, przeprowadzonego w 2011 roku przez Rudzkie Stowarzyszenie Pomocy Ofiarom Przestępstw,
- c) dane pozyskane z Komendy Miejskiej Policji, Sądu Rejonowego i Prokuratury Rejonowej za rok 2011 oraz I półrocze 2012 roku.

Opracowane raporty oraz dostarczone dane, obejmują między innymi następujące zagadnienia:

- a) analizę problemów związanych z bezpieczeństwem lokalnym,
- b) opis działalności w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii,
- c) wyniki badań młodzieży klas szóstych szkoły podstawowej oraz gimnazjalnej, dotyczących zjawisk związanych z piciem alkoholu, stosowaniem narkotyków, paleniem papierosów, doświadczaniem przemocy.

Poniżej przedstawione są wyniki niektórych badań „Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie Rudy Śląskiej”, przeprowadzonych w 2011 roku przez Instytut Psychologii Zdrowia, Polskiego Towarzystwa Psychologicznego w Warszawie:

„Rozpowszechnianie używania leków

Zebrane dane wskazują, że po środki uspokajające lub nasenne przynajmniej raz w życiu sięgnęła co ósma uczennica klasy szóstej SP i co piąta w klasie trzeciej gimnazjum (21,5%). W przypadku chłopców miało to miejsce rzadziej (odpowiednio: 6,9% i 9,8%). W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych po wspomniane leki sięgnęło ponad 1/4 uczennic (27,4%) i co szósty uczeń (16,4%). W obu frakcjach wiekowych odnotowano istotną różnicę pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców używających leków: były one istotnie wyższe wśród dziewcząt. 13,4% badanych gimnazjalistek przyznało, że używało leków 1-2 razy, 8,1% zrobiło to częściej. W grupie uczennic klas drugich 19,2% zadeklarowało, że użyło leków 1-2 razy, 8,2% uznało, że miało to miejsce 3 lub więcej razy.

Dostępność leków w ocenie uczniów

Dostępność leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza uczniowie III klas gimnazjum i II klas szkół ponadgimnazjalnych ocenili podobnie. Jako niemożliwe do zdobycia uznała je prawie połowa uczniów klas VI SP i tylko 16,1% oraz 11,3% uczniów starszych. 46,8% badanych z klas III G i 54,2% starszych stwierdziło, że zdobycie takich leków jest dla nich łatwe. Szczegółowa analiza pokazuje, że zarówno w gimnazjach, jak i w przypadku szkół ponadgimnazjalnych większy odsetek dziewcząt niż chłopców ocenia dostępność leków jako łatwą. W przypadku gimnazjum na łatwą dostępność leków wskazało 52,9% dziewcząt i 41% chłopców, w przypadku szkół ponadgimnazjalnych odpowiednio: 60,2% i 49,1%.

Rozpowszechnianie używania dopalaczy

Oprócz pytania o używanie leków uspokajających oraz nasennych bez przepisu lekarza,

a także łączenie leków z alkoholem, uczniów zapytano także o to, czy używali w życiu, w ciągu ostatniego roku oraz ostatniego miesiąca substancji określanych mianem dopalaczy. Jak wynika z zebranych danych, w klasach szóstych SP w życiu dopalaczy używało 6,7% chłopców i 5,1% dziewcząt.

W klasach trzecich gimnazjum po dopalacze przynajmniej raz sięgnęło już znacznie więcej badanych: 24,1% chłopców i 18,5% dziewcząt (brak różnicy). W szkołach ponadgimnazjalnych odsetki te były znacząco wyższe i kształtowały się na poziomie: 39,2% i 23,8% (istotna różnica). Jak wynika z zebranych danych, w ostatnim roku w klasach szóstych SP dopalaczy używało 4,9% chłopców i 4% dziewcząt. W klasach trzecich gimnazjum po dopalacze w tym okresie sięgnął co siódmy chłopak i co dziewięta dziewczyna (brak istotnej różnicy).

W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych dopalaczy przynajmniej raz w roku użyło 16,6% chłopców i istotnie mniej - 9,7% dziewcząt. Odsetki chłopców i dziewcząt używających dopalaczy w ostatnim miesiącu były wyższe wśród uczniów gimnazjów - 6,5% (chłopcy) i 3,1% (dziewczęta)- różnica nieistotna, w przypadku uczniów starszych odsetki używających tych substancji w analizowanym okresie wynosiły - 4,2% (chłopcy) i 1,5% (dziewczęta).

Ocena rozpowszechnienia używania dopalaczy w klasie

Zdaniem większości badanych, dopalaczy w ciągu ostatniego roku używało kilku kolegów/koleżanek w klasie. Taką opinię wyraziła ponad połowa badanych w klasach II PG, ponad 2/5 dziewcząt i ponad 1/3 chłopców w klasach III G oraz 1/4 dziewcząt i 1/6 chłopców klas VI SP.

Co dziesiąta uczennica w klasach trzecich gimnazjach i co dwunasty uczeń uznał, że dopalaczy w ostatnim roku używało sporo ich kolegów/koleżanek. W szkołach ponadgimnazjalnych odsetki badanych, którzy wyrazili takie przekonanie wynosiły odpowiednio: 11,3% i 9,5%. Odsetek uczniów, którzy zadeklarowali, że w analizowanym okresie dopalaczy używała większość ich znajomych, nie przekroczył 5,7%.

Rozpowszechnianie i częstotliwość używania napojów energetycznych

Wyniki wskazują, że popularność napojów energetycznych wśród uczniów jest bardzo wysoka. Tymczasem lekarze ostrzegają, że ich duże spożycie, zwłaszcza wśród młodzieży, może przyczynić się m.in. do epidemii otyłości. Jak pokazują wyniki badania prowadzonego w Rudzie Śląskiej, popularność napojów energetycznych wśród uczniów jest bardzo wysoka. Ponad 4/5 chłopców i prawie 2/3 chłopców z klas VI SP deklaruje, że piło takie napoje przynajmniej raz w życiu. W ciągu ostatniego roku sięgnęło po nie prawie 3/4 uczniów i ponad połowa uczennic z tego rocznika. Około połowy chłopców i ponad 3/4 dziewcząt piła takie napoje w ostatnim miesiącu przed badaniem. Odnotowane różnice pomiędzy odsetkami chłopców i dziewcząt używających napojów energetycznych w życiu, w ciągu ostatniego roku, a także w ostatnim miesiącu przed badaniem - są istotne statystycznie. We wszystkich analizowanych okresach w klasach VI SP odsetki używających były wyższe wśród chłopców.

W klasach trzecich gimnazjum do picia napojów energetycznych przynajmniej raz w życiu przyznało się 95,8% chłopców i 89,5% dziewcząt. W ciągu ostatniego roku sięgnęło po nie ponad 4/5 uczniów oraz ponad 3/4 uczennic z tego rocznika, a w ostatnim miesiącu - 59,8%

chłopców i 43,6% dziewcząt. Odnotowane różnice pomiędzy odsetkami chłopców i dziewcząt w gimnazjach używających napojów energetycznych w życiu, w ciągu ostatniego roku, a także w ostatnim miesiącu przed badaniem - są istotne statystycznie. W klasach trzecich gimnazjum we wszystkich analizowanych okresach odsetki używających były wyższe wśród chłopców.

W klasach II PG napoje energetyczne przynajmniej raz piło 97,7% chłopców i 94,8% dziewcząt. W ostatnim roku sięgnęło po nie więcej chłopców z tego rocznika - 90,6% w porównaniu z dziewczętami - 76,5%. Taką różnicę odnotowano także w przypadku rozpowszechnienia picia napojów energetycznych w ostatnim miesiącu przed badaniem. W tym czasie sięgnęło po nie ponad 2/3 chłopców i ponad 2/5, czyli istotnie mniej dziewcząt.

Szczegółowe analizy pokazują, że ponad 1/3 chłopców z klas VI SP piła wspomniane napoje 1-5 razy w ostatnim miesiącu (35,3%), zaś 6 lub więcej razy - 13,8%. W przypadku dziewcząt odsetki te były niższe i wynosiły odpowiednio: 19,0% i 8,5%. Można więc uznać, że co ósmy badany szóstoklasista (chłopak) jest regularnym konsumentem napojów energetycznych. W klasach III gimnazjum 6 i więcej razy w ostatnim miesiącu napoje energetyczne piło 21% chłopców i 10,9% dziewcząt, a w klasach drugich PG- 23,7% chłopców i 11,8% dziewcząt.

Ocena dostępności napojów energetycznych na terenie szkoły

Co dwudziesta uczennica klasy VI SP i co dziesiąty uczeń zadeklarował, że w sklepiku szkolnym może kupić napoje energetyczne.

W szkołach gimnazjalnych odsetki takich deklaracji rosną: o dostępności napojów energetycznych w szkole jest przekonanych ponad 1/5 uczniów i uczennic.

W szkołach ponadgimnazjalnych taką opinię wyraziła podobna grupa dziewcząt (18,6%) i większa niż w gimnazjach grupa chłopców - 29,4%.

Rozpowszechnianie używania marihuany lub haszyszu

O ile alkohol i papierosy to substancje legalne, o tyle zarówno marihuana lub haszysz jak i narkotyki twarde mają charakter substancji nielegalnych. Pomimo to starsi badani uczniowie często deklarują, że zdobycie takiej substancji jak marihuana nie sprawiłoby im trudności. W klasach szóstych SP tak uważa co dziesiąty badany, ale w klasach trzecich gimnazjum już czterokrotnie więcej uczniów- 43,9%, natomiast w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraziła ponad połowa badanych (59,6%).

Za trudne zdobycie marihuany lub haszyszu uznała 1/4 trzecioklasistów i nieco niższy odsetek uczniów starszych - 20,9%.

Ponad 57% szóstoklasistów uznało, że zdobycie marihuany byłoby dla nich niemożliwe, w klasach III G - trzykrotnie mniej, a w klasach II PG - siedmiokrotnie mniej. Dane pokazują, że w przypadku uczniów klas szóstych szkoły podstawowej najczęściej inicjacja z marihuaną miała miejsce w wieku 10-12 lat, odnotowano pojedyncze przypadki, gdy uczniowie sięgnęli po ten środek wcześniej.

W klasach trzecich gimnazjum najczęściej inicjacja z marihuaną miała miejsce w wieku 13-15 lat, dotyczy to zarówno dziewcząt jak i chłopców. 23% uczennic z tego rocznika oraz 30,7% uczniów właśnie wtedy po raz pierwszy sięgnęło po ten narkotyk. Natomiast wśród

uczniów starszych dominuje wiek 16 lat lub więcej. Pierwsze doświadczenia z marihuana odnotowało wówczas 22,8% dziewcząt i 29,2% chłopców. Szczegółowa analiza grupy uczniów używających tej substancji wskazuje, że w klasach trzecich gimnazjum 1,5% dziewcząt i 3,1% chłopców po raz pierwszy użyło marihuany jeszcze w szkole podstawowej tj. w wieku 10-12 lat. Wśród starszych uczniów odsetek takich wskazań wyniósł odpowiednio: 0,7% i 3,4%.

Przedstawione wyniki wskazują, że dla uczniów klas III G okresem inicjacji narkotykowej (marihuana/haszysz) był przede wszystkim czas nauki w szkole gimnazjalnej, a dla uczniów starszych - czas nauki w szkole ponadgimnazjalnej.

Oczekiwania związane z używaniem marihuany lub haszyszu

W badaniu zapytano uczniów o prawdopodobieństwo wystąpienia określonych zdarzeń i stanów związanych z paleniem marihuany lub haszyszu. Zdarzenia te, to:

- bardziej intensywne postrzeganie rzeczy, trudności z prowadzeniem rozmowy, utrata wątku myślenia,
- mniejsza nieśmiałość, trudności z koncentracją,
- zwiększenie otwartości, zwiększenie intensywności radości, zwiększenie intensywności doświadczeń, zmniejszenie zahamowań oraz poczucie bycia prześladowanym przez innych.

W klasach szóstych SP za pewne lub całkiem prawdopodobne bardziej intensywne postrzeganie rzeczy po użyciu marihuany/haszyszu uznał średnio co dwunasty uczeń (8,2%). Trudności z prowadzeniem rozmowy za prawdopodobne uznało 21,6% uczniów z tego rocznika. O zmniejszeniu nieśmiałości pisał co piąty szóstoklasista.

W klasach trzecich gimnazjum za pewne lub całkiem prawdopodobne bardziej intensywne postrzeganie rzeczy po użyciu marihuany/haszyszu uznał średnio co siódmy uczeń (14,2%), a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych - co szósty (17,5%). Natomiast za całkowicie nieprawdopodobne uznało to ponad 33% młodszych oraz 26,2% starszych uczniów.

Trudności z prowadzeniem rozmowy za prawdopodobne uznało 14,2% trzecioklasistów i 15,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. O utracie wątku myślenia jako efekcie bardzo prawdopodobnym lub prawdopodobnym napisało 18,8% uczniów z klas trzecich G i klas drugich PG. O tym, że jest bardzo prawdopodobne, iż po użyciu marihuany zmniejszy się nieśmiałość był przekonany prawie co trzeci gimnazjalista (28,5%) i niemal co trzeci uczeń szkoły ponadgimnazjalnej (28,7%). Na to, że wysoce prawdopodobne są trudności z koncentracją wskazało 16,9% uczniów klas trzecich i 9% z klas drugich.

1/4 uczniów klas III G pisało o zwiększeniu intensywności doświadczeń (25%). Ponad 23% uczniów z tego rocznika i 28% starszych wyraziło przekonanie, że po użyciu marihuany jest możliwe zmniejszenie zahamowań. 42% uczniów w klasach trzecich i podobny odsetek uczniów w klasach drugich (44,9%) zanegowało, że po użyciu wspomnianej substancji można czuć się prześladowanym przez innych. Poznanie oczekiwań młodzieży związanych z używaniem substancji jest istotne z punktu widzenia przygotowywania oddziaływań profilaktycznych, zwłaszcza edukacji przekazującej rzetelną wiedzę na temat ich działania, „rozbijającej” często funkcjonujące wśród młodzieży mity i stereotypy.

Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany lub haszyszu

Odsetek chłopców uznających palenie haszyszu 1-2 razy za duże zagrożenie, jest w klasach VI SP i III G podobny w przypadku dziewcząt. W klasach trzecich o tym, że takie zachowanie niesie za sobą duże ryzyko było przekonanych 22,7% uczniów i 22,2% uczennic. W klasach szóstych odsetki te wynosiły odpowiednio: 40,3% i 43,2 %. Największy odsetek chłopców przekonanych, że ryzyko to nie istnieje, bądź jest małe lub umiarkowane odnotowano wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Taką opinię wyraziło tam 59% chłopców. Starsi uczniowie mają większą skłonność do bagatelizowania zagrożeń związanych z paleniem marihuany lub haszyszu, niż uczennice z tego samej grupy wiekowej, a także uczniowie młodszy. Brak wiedzy na ten temat deklarował średnio co piąty badany w klasach VI SP, co ósmy w klasach III G i co dwunasty w starszym badanym roczniku. Regularne palenie marihuany za wysoce ryzykowne uznało 60,1% chłopców i 72,1% dziewcząt z klas szóstych SP. W starszych badanych rocznikach rośnie różnica pomiędzy odsetkiem chłopców i dziewcząt przekonanych o tym, że regularne używanie marihuany nie jest szkodliwe: większą tendencję do dostrzegania ryzyka w takich zachowaniach mają dziewczęta.

Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach

Około 1/4 badanych uczniów z klas szóstych SP oraz ponad połowa w starszych rocznikach zadeklarowała, że zna miejsca, w których można kupić marihuanę/haszysz.

17,8% chłopców i 18,4% dziewcząt uczących się w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych stwierdziło, że gdyby chcieli, bez trudu nabyliby marihuanę na dyskotece lub barze. W klasach trzecich gimnazjum takiej odpowiedzi udzieliło 12,1% chłopców i 15,2% dziewcząt. Wysoki był odsetek badanych, którzy wyrazili opinię, że miejscem zakupu byłby park lub ulica, deklaracje taka złożyło 28,7% chłopców i 18,4% dziewcząt w klasach drugich PG oraz odpowiednio: 18,3% i 17,9% w klasach III G.

Szkolę w tym kontekście wskazało 1,4% najmłodszych badanych uczniów, natomiast w klasach III G 5,8% chłopców i 8,9% uczennic, a w drugich PG odpowiednio: 14,7% i 13,5%. Co ósmy badany uczeń gimnazjum wskazał, że łatwo kupiłby marihuanę za pośrednictwem Internetu, w szkołach ponadgimnazjalnych na takie źródło nieco częściej wskazywały dziewczęta niż chłopcy (12,4% vs. 6,6%). Około 1/10 uczniów z klas szóstych SP, 1/4 uczniów z klas III G i ponad 1/3 w najstarszym badanym roczniku stwierdziło, że wspomniany narkotyk można kupić w innym miejscu.

Rozpowszechnianie używania amfetaminy

Jako niemożliwą do zdobycia uznało amfetaminę 66,1% badanych szóstoklasistów, 34,7% trzecioklasistów i istotnie mniej - 24,3% uczniów klas drugich. We wszystkich rocznikach zbliżony był odsetek osób, które nie potrafiły jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Wynosił on od 14,2% i 16,2%. Pomiedzy klasą szóstą SP a trzecią gimnazjum, a także trzecią gimnazjum a drugą szkoły ponadgimnazjalnej, odnotowano wzrost odsetka osób, które uważają, że zdobycie amfetaminy jest łatwe. Takiego zdania było 3,7% szóstoklasistów, 15,9% trzecioklasistów i 26,2% uczniów starszych. Dla porównania w badaniach ogólnopolskich ESPAD

2007 jako łatwe zdobycie amfetaminy określiło ponad 17% uczniów klas III G, a w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych ponad 26%.

W klasach szóstych SP odnotowano 3,6% chłopców i 2,5% dziewcząt, które przyznały, że przynajmniej raz w życiu spróbowały amfetaminy. W przypadku uczniów klas trzecich gimnazjum do używania amfetaminy przyznało się 10,8% chłopców i 6,9% dziewcząt, a w klasach drugich klas szkół ponadgimnazjalnych odsetek używających chłopców kształtował się na poziomie 18,6%, zaś odsetek dziewcząt na poziomie 8,2%. Różnice odnotowane w szkołach ponadgimnazjalnych są istotne statystycznie.

W ciągu ostatniego roku w klasach trzecich, amfetaminy używało 7,3% chłopców i 3,5% dziewcząt. W drugich klasach szkół ponadgimnazjalnych po ten środek w ostatnim roku sięgnęło istotnie więcej chłopców (12,1%) niż dziewcząt (4,9%). W ostatnim miesiącu przed badaniem, po amfetaminę sięgnęły stosunkowo niskie odsetki dziewcząt i chłopców z obu badanych roczników. W klasach trzecich gimnazjum wynosiły one 2,7% - chłopcy oraz 0,8% - dziewczęta, zaś w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych były wyższe i wynosiły odpowiednio: 5,3% oraz 1,1%.

Rozpowszechnianie używania ecstasy

Dla 3% uczniów klas szóstych SP zdobycie ecstasy byłoby łatwe. Ponad 2/3 uznało 1/3 uznało, że jest to niemożliwe (67,9%). W klasach trzecich gimnazjum odsetek osób wskazujących, że zdobycie ecstasy jest ich zdaniem łatwe był wyższy w porównaniu z uczniami młodszymi i wynosił 14,5%. 29,9% badanych z tego rocznika stwierdziło, że byłoby to trudne, a ponad 35%, że niemożliwe. W klasach II PG jako łatwe zdobycie amfetaminy określiło już ponad 24 % badanych.

Analiza zgromadzonych danych pokazuje, że przynajmniej raz w życiu ecstasy zażyło 0,4% chłopców i 1,1% dziewcząt z klas szóstych SP.

W klasach trzecich gimnazjum odsetki te wynosiły odpowiednio: 5,4% i 1,9%. Wskaźniki te rosną wraz z wiekiem ankietowanych. W przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych, ecstasy spróbowało 9,5% chłopców, a więc niemal co dziesiąty i 3% dziewcząt. W klasach trzecich w ciągu ostatniego roku po ecstasy sięgnęło 3,1 % chłopców i 1,6 % dziewcząt. Natomiast w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten w przypadku chłopców był nieco wyższy i wynosił 4,9%, a w grupie dziewcząt nie odnotowano żadnego przypadku. W ostatnim miesiącu przed badaniem po ecstasy w Rudzie Śląskiej sięgnęło zaledwie 2,3% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. Wśród dziewcząt nie odnotowano żadnego takiego przypadku.

W klasach trzecich odsetki te były niskie- 1,5% w przypadku chłopców, wśród dziewcząt nie odnotowano takich przypadków (0,0%). Istotne różnice pomiędzy płciami odnotowano w szkołach ponadgimnazjalnych - dotyczyły one odsetków sięgających po ecstasy w życiu, ostatnim roku i ostatnim miesiącu przed badaniem (wyższe w obu okresach odnotowano w przypadku chłopców).

Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Jak pokazują wykresy 101-103, odsetek osób wskazujących na duże ryzyko związane

z używaniem amfetaminy i ekstazy znacząco wzrasta w sytuacji, gdy opinia dotyczy regularnego zażywania. W przypadku zażywania amfetaminy 1-2 razy, ryzyko jako duże postrzegano 28,7% uczennic i 27,5% uczniów z klas szóstych SP, 31% dziewcząt z klas trzecich i 31,4% chłopców, a w klasach starszych (drugich szkół ponadgimnazjalnych) odsetki te wynosiły odpowiednio 40,5% i 39,6%.

W przypadku regularnego używania amfetaminy 7,1% uczennic i 7,7% uczniów w klasach szóstych oceniło, że ryzyko związane z takim zachowaniem w ogóle nie istnieje lub jest małe, w klasach trzecich taką opinię wyraziło 3,1% uczennic i 5,7% uczniów. Do tych osób w szczególności należy skierować działania edukacyjne i profilaktyczne.

Odsetki osób, których zdaniem ryzyko regularnego używania amfetaminy jest duże wynoszą w klasach szóstych SP 57,5% wśród chłopców i 69,1% wśród dziewcząt, w klasach trzecich odpowiednio: 73,9% i 68,6%, zaś w klasach drugich 87,7% i 70,2%.

Podobną tendencję do oceniania ryzyka w zależności od częstotliwości używania narkotyku zaobserwowano w przypadku pytań o ekstazy. Brak ryzyka lub małe ryzyko w przypadku sięgania po ekstazy 1-2 razy wskazało 24,1% uczennic i 25,3% uczniów z klas szóstych SP oraz 25,3% uczennic i 21,5% uczniów z klas III G. W klasach drugich PG o wysokim ryzyku takich zachowań było przekonanych 28,3% uczennic i 27,2% uczniów.

W przypadku regularnego zażywania odsetki te wzrastają do prawie 63% (dziewczęta) i ponad 52% (chłopcy) w klasach trzecich oraz 74% (dziewczęta) i ponad 63% (chłopcy) w klasach drugich ponadgimnazjalnych.

Częstotliwość używania innych narkotyków

Grzyby halucynogenne

W badaniu odnotowano 0,8% uczennic i 1,7% uczniów klas szóstych SP, którzy przyznali, że kiedykolwiek w życiu używali grzybów halucynogennych. W klasach III G: 3,9% dziewcząt i 5,4% chłopców. Dla porównania w badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 odsetki te wynosiły 1% wśród uczennic i 2,8% wśród uczniów. Wśród starszych uczniów do używania omawianej substancji przyznało się w Rudzie Śląskiej 2,6% uczennic i 9% uczniów. W badaniu ESPAD w roku 2007 odsetki te wynosiły 0,7% i 5%.

LSD i inne środki halucynogenne

LSD i innych środków halucynogennych próbował w swoim życiu wyższy odsetek starszych chłopców. W klasach trzecich było to 8,3% dziewcząt i 11% chłopców, zaś w klasach drugich 8,2% dziewcząt i 12,9% chłopców. Badani najczęściej używali LSD 1-2 razy w życiu. Dla porównania w badaniach ogólnopolskich ESPAD 2007 w klasach trzecich LSD używało w życiu mniej uczniów - 2,4% chłopców i 1% dziewcząt. W klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych odsetki te wynosiły odpowiednio 4% w grupie chłopców i 1,3% w populacji dziewcząt, a więc również mniej niż w Rudzie Śląskiej.

Heroina i polska heroina

W badaniu odnotowano niskie odsetki uczniów i uczennic, którzy przyznali, że kiedykolwiek w życiu choć raz używali heroiny. W klasach trzecich gimnazjum wynosiły one 3,9% w grupie dziewcząt i 2,6% w grupie chłopców. W klasach drugich heroiny używało

w życiu przynajmniej raz 2,7% uczennic i 3,1% uczniów. Polskiej heroiny używało 2% chłopców z klas III G i niemal tyle samo uczniów starszych (1,9%).

Kokaina i Crack

Wśród uczniów klas trzecich żadna z dziewcząt i tylko 1,2% chłopców z trzecich klas gimnazjum używało w życiu crack'u. W klasach drugich odnotowano 1,1% dziewcząt i 4% chłopców, którzy przyznali się do używania tej substancji. Odnotowano natomiast wyższe odsetki osób używających kokainy: 9,5% wśród dziewcząt z klas trzecich i 6,6% chłopców oraz 7,8% dziewcząt z z klas II PG. I 8,8% chłopców.

Narkotyki wstrzykiwane i sterydy anaboliczne

Odnotowano niskie odsetki osób używających narkotyków wstrzykiwanych: od 0,4% do 1,1%. Wśród chłopców z klas trzecich 4,2% stwierdziło w badaniu, że używało choć raz sterydów anabolicznych, wśród uczniów klas drugich przyznało się do tego 7,5% chłopców. W odróżnieniu od chłopców wśród dziewcząt z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych nie odnotowano żadnej, która używałaby sterydów anabolicznych. W klasach szóstych SP takie osoby w grupie chłopców stanowiły 0,4% , a wśród dziewcząt 0,5%.

Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

W kwestionariuszu poproszono respondentów, aby określili częstotliwość przykrych sytuacji, których doświadczyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy z powodu używania narkotyków. Pytano o takie sytuacje jak:

- bójka, wypadek lub uszkodzenie ciała, poważne problemy z rodzicami, poważne problemy z przyjaciółmi,
- gorsze wyniki w nauce lub pracy, bycie ofiarą rabunku/kradzieży, kłopoty z policją, interwencja pogotowia ratunkowego,
- seks bez zabezpieczenia oraz niechciane doświadczenie seksualne.

W większości wymienionych kategorii częściej ofiarami przykrych doświadczeń po użyciu narkotyków byli chłopcy niż dziewczęta. Warto zauważyć, że przykre doświadczenia są udziałem niewielkiego odsetka osób używających narkotyków w ciągu ostatniego roku. Najczęściej wskazywane przez badanych kategorie problemów to:

- poważne problemy z rodzicami (2,3% chłopcy z klas VI SP, 3,5% z III klas G i 6,4% z klas II PG)
- kłopoty z policją (chłopcy: klasy VI SP: 1,4%, klasy III G: 4,7%, a klasy II PG: 7,1%)
- wypadek lub uszkodzenie ciała (chłopcy: klasy VI SP, klasy III G: 4,3%, zaś klasy II PG: 3,8%)
- gorsze wyniki w nauce (chłopcy: klasy VI SP 3,2%, klasy III G: 5,4%, a klasy II PG: 10,2%)
- bójka (chłopcy klasy VI SP: 7,4%, klasy III G: 5%, zaś klasy II PG: 6,8%).
- poważne problemy z przyjaciółmi (chłopcy: klasy VI SP: 1,9%, klasy III G: 5%, zaś klasy drugie PG% - 6%).

Przedstawione wyniki badań przeprowadzonych wśród nastolatków, uczniów VI klas szkół podstawowych, III klas gimnazjalnych i II szkół ponadgimnazjalnych, pokazują w pierwszym

rzędzie, że badana młodzież nie różni się znacząco od swoich rówieśników badanych w innych polskich miastach pod względem inicjacji, rozpowszechnienia i intensywności doświadczeń z różnymi środkami psychoaktywnymi.

Pierwsze eksperymenty z różnymi substancjami wchodzą w skład tzw. syndromu zachowań problemowych, którego pojawienie się jest uważane za typowe zjawisko w okresie dorastania, jednak duża intensywność zachowań problemowych, a w szczególności towarzyszące im okoliczności mogą wspólnie stanowić sytuacje niekorzystna, czy wręcz zagrażająca zdrowiu i prawidłowemu dalszemu rozwojowi młodych ludzi. Jak pokazują wyniki badania przeprowadzonego w Rudzie Śląskiej, większość nastolatków ma za sobą jakieś próby z podejmowaniem zachowań niedozwolonych, nieakceptowanych społecznie dla tego okresu życia. Wynika to z bardzo wielu czynników mniej lub bardziej wyczerpująco opisywanych w licznych opracowaniach.

Podstawowym problemem profilaktyki staje się zatem ograniczanie tych niekorzystnych doświadczeń zarówno jeśli chodzi o inicjacje jak i ich intensywność. Wyniki omawianych badań dostarczają wielu ważnych przesłanek dla podjęcia takich rozważań w odniesieniu do lokalnej społeczności. Do okoliczności sprzyjających sięgnięciu po środki psychoaktywne obok czynników czysto sytuacyjnych i osobistych (ciekawość, przekonanie o „cudownym” działaniu, polepszenie nastroju, dokumentowanie własnej dorosłości, itp.) należy percepcja postaw, przekonań, a także różnorodnych zachowań związanych mniej lub bardziej bezpośrednio ze stosowaniem tych środków.

Warto w tym miejscu podkreślić, że te wymienione właściwości nasilają się wraz z wiekiem badanych uczniów, dotyczą chłopców jak i dziewcząt, chociaż u dziewcząt pojawiają się na ogół rzadziej bądź w mniejszym natężeniu.

Przedstawione wyniki miały na celu pokazanie z jednej strony złożoności samego zjawiska używania innych substancji uzależniających, jego dynamikę warunkowaną czynnikami zewnętrznymi (wpływ społeczny, moda, itp.) i wewnętrznymi (zaspokojenie potrzeb, etap rozwoju, itp.), z drugiej zaś udokumentowanie znaczenia, jakie dla profilaktyki mogą mieć oddziaływania zarówno te formalne jak i nieformalne (przekazywane pod postacią ujawnianych zachowań, postaw i przekonań związanych z piciem), które młodzież, wydaje się, bardzo trafnie spostrzega i ocenia w swoim bliższym i dalszym otoczeniu społecznym.

W tym kontekście wydaje się, że najważniejsze właściwości, które powinny charakteryzować wszelkie, szeroko rozumiane, oddziaływania profilaktyczne to:

- wczesne ich wprowadzanie,
- systematyczność prowadzenia,
- spójność oddziaływań,
- oddziaływania płynące z możliwie różnych dostępnych dzieciom młodzieży środowisk społecznych (rodzina, osoby prowadzące zajęcia pozalekcyjne, inni dorośli w środowisku lokalnym).

Profilaktyka używania substancji powinna więc rozpoczynać się jak najwcześniej, trwać permanentnie, a jej forma i przekazywane treści powinny być dostosowane do aktualnych potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży (innych np. w młodszym wieku szkolnym

i innych u 16-17 letnich chłopców i dziewcząt).”

Z informacji uzyskanych z instytucji takich jak Komenda Miejska Policji, Sąd Rejonowy i Prokuratura Rejonowa, zestawiono dane dot. przestępstw i postępowań stwierdzonych na terenie Miasta Ruda Śląska a wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Tabela 1.

Dane	2010	2011	I półrocze 2012
Liczba niewykrytych przestępstw	3	3	1
Liczba wykrytych przestępstw	880	572	42
Liczba przestępstw stwierdzonych	883	575	43
Liczba postępowań wszczętych	32	40	8
Liczba postępowań zakończonych	43	52	17
Liczba dorosłych podejrzanych	45	34	13
Liczba osób nieletnich podejrzanych	1	6	2

Źródło: Komenda Miejska Policji w Rudzie Śląskiej

Tabela 2.

Dane	2010	2011 + I półrocze 2012
Liczba przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	53	91
Liczba postępowań wszczętych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	42	85
Liczba spraw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - umorzonych	13	29
Liczba osób podejrzanych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	39	86

Źródło: Prokuratura Rejonowa w Rudzie Śląskiej

Tabela 3.

Dane	2010	2011	I półrocze 2012
Liczba spraw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii trafiających do Sądu	44	48	41
Skazani z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem	44	572	42
Skazani z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii na karę pozbawienia wolności bez zawieszenia	1	575	43
Przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w oparciu o artykuły:			
- 58	10	24	13
- 59	17	4	3
- 62	17	19	6

Źródło: Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej

Na podstawie dokonanej diagnozy oraz danych uzyskanych z poszczególnych instytucji, stwierdzić można, iż w Mieście Ruda Śląska niezbędne jest między innymi wzmacnianie i inspirowanie działań na rzecz przeciwdziałania narkomanii a prowadzących do uzyskania następujących celów:

- zmniejszenie szkód ekonomicznych, społecznych i psychologicznych spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych, szczególnie dotyczących dzieci i młodzieży,
- zmiana postaw społecznych wobec problemu narkomani oraz metod ich rozwiązywania,
- zwiększenie dostępności pomocy profilaktycznej w szczególności dla dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka
- zahamowanie tempa wzrostu liczby dzieci i młodzieży używających substancji psychoaktywnych,
- zwiększenie wiedzy o substancjach psychoaktywnych oraz skutkach ich działania na organizm człowieka w szczególności wśród dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałanie agresji w szkole, w domu, na ulicy związanej z używaniem substancji psychoaktywnych.

3. Cele programu

3.1. Cele strategiczne programu:

- a) zmniejszenie szkód ekonomicznych, społecznych i psychologicznych, spowodowanych używaniem środków psychoaktywnych, szczególnie dotyczących dzieci i młodzieży,
- b) ograniczenie populacji osób używających środków psychoaktywnych,
- c) zmniejszenie rozmiarów problemów aktualnie występujących,
- d) podejmowanie działań ograniczających zjawisko agresji wśród młodzieży,
- e) podejmowanie działań ograniczających zjawisko przemocy w rodzinie,
- f) propagowanie zdrowego, wolnego od środków psychoaktywnych, stylu życia.

3.2. Cele szczegółowe programu:

- a) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem, poprzez:
 - kontynuowanie działań polegających na udzielaniu pomocy pedagogicznej, psychologicznej, terapeutycznej oraz prawnej,
 - budowanie systemu informowania mieszkańców o możliwości korzystania z oferty instytucji pomocowych;
- b) zwiększenie efektywności oddziaływań profilaktycznych poprzez:
 - doskonalenie metod i środków ww. oddziaływań,
 - edukację w kierunku zmiany postaw społecznych wobec problemów używania środków psychoaktywnych oraz metod ich rozwiązywania,
 - promocję zdrowego, wolnego od uzależnień, stylu życia,
 - edukację w kierunku podnoszenia świadomości społeczeństwa (szczególnie dzieci i młodzieży), w zakresie zagrożeń związanych z używaniem środków psychoaktywnych;
- c) lepsza jakość współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami pożytku publicznego oraz innymi podmiotami poprzez:
 - specjalistyczne szkolenia oraz inne formy doskonalenia zawodowego,
 - usprawnienie koordynacji działań w zakresie pomocy rodzinie,
 - zbudowanie sprawnego systemu przepływu informacji i danych dotyczących problemu używania środków psychoaktywnych;
- d) monitorowanie efektów pracy profilaktyczno - terapeutycznej poprzez:
 - ewaluację realizowanych programów,
 - sprawozdania z realizowanych zadań przez poszczególne podmioty.

4. Zadania programu

4.1. *Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, zagrożonych uzależnieniem, oraz członków ich rodzin, poprzez:*

- a) dofinansowanie zadań realizowanych w ramach programów profilaktycznych,
- b) finansowanie prowadzenia placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej lub specjalistycznej dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych wraz z ich dożywianiem,
- c) finansowanie działalności poradnictwa z zakresu narkomanii,
- d) organizację i finansowanie szkoleń i zajęć warsztatowych podnoszących kwalifikacje wybranych grup pracowników, między innymi pracowników służby zdrowia, nauczycieli, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych.

Wskaźniki oceniające realizację zadań:

- ilość świetlic socjoterapeutycznych działających na terenie Miasta oraz ilość dzieci objętych pomocą,
- ilość zrealizowanych programów profilaktycznych,
- ilość osób, którym udzieliły pomocy placówki działające na terenie Miasta,
- ilość szkoleń i zajęć warsztatowych przeprowadzonych dla wybranych grup pracowników (z rozróżnieniem na poszczególne grupy).

4.2. Udzielanie rodzinom, w których występuje problem narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej:

- a) finansowanie działalności poradnictwa z zakresu narkomanii dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych,
- b) prowadzenie i finansowanie świetlic socjoterapeutycznych, świetlic opiekuńczo-wychowawczych oraz świetlic środowiskowych dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych wraz z ich dożywianiem,
- c) współpraca z Policją i Strażą Miejską w celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży od zagrożeń i dostępności substancji psychoaktywnych na terenie szkół oraz podczas wakacji, ferii,
- d) organizacja lokalnych kampanii na rzecz przeciwdziałania używania środków psychoaktywnych,
- e) organizacja i finansowanie szkoleń i kursów specjalistycznych zwiększających kompetencje osób pomagającym uzależnionym od środków psychoaktywnych oraz ich rodzinom,
- f) współpraca z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej i innymi instytucjami w celu realizacji programów pomocowych dla osób uzależnionych i ich rodzin, dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- g) realizacja programów mających na celu integrowanie osób uzależnionych i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym.

Wskaźniki oceniające realizację zadań:

- ilość świetlic socjoterapeutycznych działających na terenie Miasta oraz ilość dzieci objętych pomocą,
- ilość zrealizowanych programów profilaktycznych,
- ilość osób, którym udzieliły pomocy placówki działające na terenie Miasta,
- ilość szkoleń i zajęć warsztatowych przeprowadzonych dla wybranych grup pracowników (z rozróżnieniem na poszczególne grupy),
- ilość lokalnych kampanii na rzecz przeciwdziałania używania środków psychoaktywnych.

4.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo - rekreacyjnych dla uczniów a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych oraz socjoterapeutycznych:

- a) kontynuowanie zajęć opiekuńczo - wychowawczych oraz socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży z różnych grup wiekowych,
- b) organizowanie i finansowanie w placówkach oświatowych Miasta działań, związanych z realizacją programów edukacyjno - profilaktycznych, kierowanych do dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom,
- c) inicjowanie i organizowanie form zagospodarowania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych, o charakterze kulturalnym i sportowo-turystycznym, w tym wypoczynku letniego i zimowego,
- d) organizacja szkoleń dla grup zawodowych pracujących z osobami uzależnionymi i grupami ryzyka,
- e) organizowanie lokalnych kampanii informacyjnych i promujących wolny od środków psychoaktywnych styl życia,
- f) współpraca z mediami w zakresie propagowania wiedzy na temat wolnego od środków psychoaktywnych stylu życia,
- g) udział w lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich kampaniach społecznych związanych z przeciwdziałaniem uzależnieniom,
- h) organizowanie badań, sondaży, lokalnych diagnoz bądź ekspertyz, pozwalających ocenić aktualny stan problemów uzależnień, istniejących zasobów oraz planowanych środków zapobiegawczych,
- i) współpraca z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej.

Wskaźniki oceniające realizację zadań:

- liczba i zasięg programów,
- ilość uczestników,
- ilość artykułów, reportaży, audycji w mediach,
- ilość osób przeszkolonych w zakresie uzależnienia od alkoholu oraz przemocy,
- aktualne badania, sondaże, lokalne diagnozy bądź ekspertyzy,
- kwota dofinansowania.

4.4. Wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów narkomanii:

- a) udzielanie pomocy merytorycznej, organizacyjnej i finansowej; stała i systematyczna współpraca z jednostkami miejskimi, i innymi realizującymi własne programy profilaktyczne w sferze rozwiązywania problemów uzależnień, (MOPS, MCK, Krajowe Biuro ds. Narkomanii, sądy, placówki oświatowe, Policja, Straż Miejska i inne),
- b) współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się tematyką problemu oraz profilaktyki narkomanii,
- c) wspieranie działalności samopomocowych oraz inicjatyw profilaktycznych osób i grup nieformalnych w sferze rozwiązywania problemów uzależnień.

Wskaźniki oceniające realizację zadań:

- liczba, jakość i zasięg podejmowanych i realizowanych projektów,
- ilość uczestników,
- kwota dofinansowania.

4.5. Pomoc społeczna osobom uzależnionym oraz ich rodzinom:

- a) współpraca z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Prezydentem Miasta Ruda Śląska oraz innymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami.

Postanowienia końcowe

Źródła finansowania

Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii finansowany jest ze środków finansowych budżetu Miasta pochodzących z opłat za wydawanie i korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz środków własnych instytucji, organizacji pozarządowych i innych.

Wysokość środków przeznaczonych na Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii zatwierdzona zostanie odrębną Uchwałą Rady Miasta Ruda Śląska.